

ШОЪЛ ТАВЫСЫ

РЕСПУБЛИКАЛЫК
ЯМАГАТ-ПОЛИТИКАЛЫК ГАЗЕТА

ГОЛОС СТЕПИ

РЕСПУБЛИКАНСКАЯ
ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ГАЗЕТА

№ 13 (8701)

29 МАРТ

2018 йыл

КИШИ ЮМА

НАВРУЗ АЙЫ

1931-нши йылдан алып шыгады

УКАЗЛАРГА КОЪРЕ

ДР Оькиметининъ
туъзилисине
туърленислер
киргистилген

Дуьйсемби куьн Дагестан Республикасынынъ Аькимбасынынъ куллыгын кесек заман юритуьвши Владимир Васильев оьзининъ Указы ман республика Оькиметининъ туъзилисине туърленислер киргисткен.

Сол Указга коьре алдынгы Дагестан Республикасынынъ промышленность эм савда министерствосы тайдырылган.

Сол ок Указ бан тоьмендеги министерстволар атлары булай деп туърлендирилген: Дагестан Республикасынынъ коьклик, энергетика эм байланыс министерствосы – **Дагестан Республикасынынъ промышленность эм энергетика министерствосына**, ога тайдырылаган ДР промышленность эм савда министерствосынынъ тармагындагы ислери де беркитилген;

ДР баспа эм информация министерствосы – **ДР информатизация, байланыс эм коьлем коммуникациялар министерствосына**, ога туърлендирилетаган ДР коьклик, энергетика эм байланыс министерствосынынъ коьклик тармагындагы ислери тапшырылган;

ДР йол хозяйство-сы бойынша агентствосы – **ДР коьклик эм йол хозяйствосыминистерствосына**, ога туърлен-

дирилетаган ДР коьклик, энергетика эм байланыс министерствосынынъ ислери берилген.

Указга келисли кепте ДР предпринимательство эм инвестициялар бойынша агентствосына тайдырылаган ДР промышленность эм савда министерствосынынъ савда министерствосынынъ савда тармагында ислери беркитиледи.

ДР курылыс, архитектура эм турак уй-коммуналлык хозяйствосынынъ министерствосынынъ аты **ДР курылыс эм турак уй-коммуналлык хозяйствосынынъ министерствосы** деп туърлендирилген.

Сол куьн ДР Аькимбасынынъ куллыгын кесек заман юритуьвшисининъ указы ман Малик Баглиев ДР курылыс эм турак уй-коммуналлык министри, Ширухан Гаджимурадов ДР коьклик эм йол хозяйствосынынъ министри, Сайгидпаша Умаханов ДР промышленность эм энергетика министри, Абдулмуслим Абдулмуслимов ДР авыл хозяйство эм тамак азык министри этилинип беркитилген.

КЕНЪЕС

Таъвекеел эткенлерге нур явар

Юма сонъгы куьн «Ногайский район» МО администрациясында Дагестан Республикасынынъ Оькиметинен келген ваькиллер мен район администрациясынынъ етекшилері эм экономика боьлигининъ специалистлери арасында ис кенъесуьв болып озды.

Кенъесте Дагестан Республикасынынъ экономика эм территориаллык оьрленуьв министри О. Хасбулатов, бу министерстводынъ агропромышленность комплекс боьлигининъ начальниги Г.Султанахмедов, республика финанслар эм налог политикасы управление-сининъ начальнигининъ орынбасары Т.Михадов, ДР Авыл хозяйство эм тамак-азык промышленность министерствосынынъ управление начальниги А.Гусейнов, инвестициялар управленисининъ начальнигининъ орынбасары А.Ахмедов, «Ногайский район» МО администрациясынынъ аькимбасы М.Аджеков, Депутатлар йыйынынынъ председатели Р.Насыров, район администрация аькимбасынынъ орынбасарлары Х.Саитов, Б.Ярлыкапов эм баскалар катнаштылар.

Кенъес район администрациясынынъ аькимбасы М.Аджековтынъ ис кабинетинде эркин хабарласув кебинде болып оьтти. Соны район етекшиси оьзи ашты эм юритти. Ол республика Оькиметиннен келген сыйлы конакларга район администрациясы Ногай районында 10 мынь гектар эгин ерлерди сувгарылаган ерлерге айландырмага суьбетаганын билдирди. Ол зат, М.Аджековтынъ соьзи мен, район ерлери кургаклы географиялык зонасында орынласкан себепли

яз айларында эгин оьстируьвшилерге дайым да сув етиспевлиги мен байланыс-лы. Бу янъы проект районга 500 янъы ис орынларын туъзбеге эм йыл сайын 400 миллион маьнет акшадынъ келимин алмага мырсат береек.

Район аькимбасы проект район етекшилері эм специалистлери мен аьруьв куьйде ойланып аьзирленгенин билдирди. «Биз Турциядынъ экономика министерствосында конакта болдык. Сонда биз бир белгили уьйкен компаниядынъ етекшилері мен таныстык. Ол компания сав дуныя бойынша коьп компанияларды бирлестиреди. Олар бизди тыньлап, бизи мен биргелесип ислемерге бек разы болдылар. Эндигиси олар кайзаман сизге келейик деп токтавсыз занъ согадылар. Конияда бир завод бар. Олар тап сондай заводты 3-4 йыл ишинде бизде де

салмага аьзир. Олар аьлиги замандагы технологияларды кулланадылар. Оьз продукциясын Ювык Куьнтуварга, Африкага сатадылар. Бизге олар станоклар да, аьдемлер де йибермеге аьзир. Тек бизи мен тувыл, сав Россия ман ис катнасувларын аьзир туъзбеге», – деди М.Аджеков.

Республика Оькиметининъ ваькиллерине Турциядагы сувгарув алатларынынъ видеосюжети коьрсетилди. «Мине сондай технологияларды бизим район ерлерине аькелип кулланып басламага суьемиз. Сол шаклы ерлерге соларды салувга 600 миллион маьнеттинъ шыктажы керегеди. Ама сол карыж оьзин 2 йылдан ябады. Аьлиги заманда Волгоград, Астрахань областълеринде сондай технологияларды белсенли кулланадылар. Биз эндиги солардан коьпке кери каламыз», – деп бел-

гиледи район етекшиси.

Республикадынъ финанслар эм налог политикасынынъ управление-сининъ начальнигининъ орынбасары Т.Михадов сондай программа тек Ногай районында тувыл, сав Дагестанда да келим бермеге болаягына сенимин билдирди. «Ол дурыс, сиз айтатаган туьрк технологияларынынъ баалары баскалардан колай эм сапаты да ийги», – деп макуллыгын билдирди.

Район аькимбасы мысал эсабында Краснодар крайында сондай сувгарылаган технологияларды кулланып, язда эгин кырлардан 2 кере онъыс йыйнайтаганын айтты. ДР Экономика министри О.Хасбулатов оны тыньлап, «авыл хозяйство ягыннан Ногай районы еринде революция этпеге болаяк экен», – деген сенимлигин билдирди.

(Ызы 2-нши бетге).

РАЙОН АДМИНИСТРАЦИЯСЫНДА

Уйгынлав комитет туъзилген

Быйылдынъ 4-нши апрелинде биринши кеспили ногай суьвретшиси, этнограф, «Айланай» фольклор-этнографиялык ансамблининъ негизин салувшы, ДР саниятларынынъ ат казанган аьрекетшиси, республикалык, зональ-ный эм савлайроссиялык выставкаларынынъ катнасуьвшисы Сраждин Батыров тувганлы 67 йыл толады. Онынъ эстелик кешлигине аьзирлик коьруьв эм кешликти озгарув уьшин «Ногайский район» МО администрация аькимбасы-

нынъ распоряжениеси мен уйгынлав комитет туъзилген.

Онынъ сырасында: **Ярлыкапов Б.А.** – «Ногайский район» МО администрация аькимбасынынъ ямагат кавыфсызлыгы бойынша орынбасары, уйгынлав комитетининъ председатели.

Уйгынлав комитетининъ азалары:

Аджибайрамов З.К. – «село Терекли-Мектеб» СП МО аькимбасы (соьйлесуьвге коьре).

Аджибаев А.Ш. – С.Батыров

атындагы саниятлар балалар мектебининъ директоры.

Абубекерова С.К. – Орталык район китапханасынынъ директоры.

Бакиев А.А. – Терекли-Мектеб А.Ш.Джанибеков атындагы орта мектебининъ окытуьвишы.

Бальгишиев К.С. – Тахо Годи атындагы миллет музейининъ Ногай филиалынынъ директоры.

Вансов М.У. – «Айланай» оькимет ногай фольклор-этнографиялык ансамблининъ худо-

жествольык етекишиси (соьйлесуьвге коьре).

Джумакаев Б.А. – Ногай оькимет драмтеатрынынъ художествольык етекишиси (соьйлесуьвге коьре).

Кожеева Э.Ю. – «Шоьл тавысы» республикалык газетасынынъ бас редакторы (соьйлесуьвге коьре).

Караянов С.А. – «Халк яратуьшылыгынынъ эм маданият оьрленуьвининъ орталыгы» МКЦ директоры.

Кудайбердиев Я.Т. – ногай ком-

позиторы, РФ-нынъ ат казанган маданият куллыкшысы.

Кудайбердиев Б.Я. – ДР-нынъ «Халк саз алатлар Ногай оькимет оркестри» ГБУ етекишиси.

Муталлапова Н.А. – РФ ат казанган маданият куллыкшысы.

Отегенова К.Ю. – «Ногайский район» МО администрациясынынъ билимлендируьв боьлигининъ начальниги.

Шандавова Т.Н. – «Ногайский район» МО администрация ислери мен управляющий.

КЕНЪЕС

Таъвекел эткенлерге нур явар

(Басы 1-нши бетте)

М.Аджеков райондагы коьшимли малшылык йорыгын юритуьвши хозяйстволары ман байланыслы маьселеге коьшти. Онынь айтувы ман, койларды язлыкта шоьлден тавга, куьзде соннан мунда айдавга авыл хозяйство министерствосы аз карыж шыктажламайды. Мысалы уьшин, Калмыкия, Башкирия эм баска регионлар коьшимли малшылык йорыгын коьпте койганлар, неге десе, специалистлердинь айтувы ман, ол бек шыктажлы йорык болады аьлиги заманларда. «Сондай йорык совет йылларында, белкиси, кереккен де болгандыр. Ама аьлиги рынок аьллеринде онынь хайыры йок. Сондай йорык тек бизде, Дагестанда, кулланылады. Биз бу яктан баьриннен де кери калганмыз. Коьшимли малшылык хозяйстволарынынь маллары район ерлеринде 60 йыллардан бери тергевсиз багылып, солардынь такырын шыгарганлар. Эндигиси сол ерлерди кайтарып ийги этуьв уьшин тагы да, оннан да бек коьп карыж керек», – деп белгиледи М.Аджеков. Онынь соьзи мен, аьлиги заманда сол ерлерде 830 тав районларынынь хозяйстволары бар.

Район аькимбасы кенъесте Ногай шоьллингининь тагы бир байлыгы – ер астындагы исси термалы сувлар экенин айырып белгиледи. Онынь айтувы ман, сондай сув баасы табият газдан 3 кере колай. Ол зат та инвесторлар уьшин онъайлы.

М.Аджеков совет йылларында районда йибек юнли меринос койлары оьстирилген болса, аьлиги заманда районга сапатлы эт беретан койлар тукумын сол ок Червленные Буруныга аькелип сакламага ой-ниет барлыгын билдирди. «Мине сондай бизим оьрленуьв программанын бас йоллары. Келинъиз, бирге косылып бу проектлерди яшавга шыгарып баслайык», – деп маслагат берди ол ДР Оькиметининь ваькиллерине.

Ногай районы еринде туьзилмеге каралатан индустриальи парклардынь кереклиги акында солай ок Шамиль Аджигайтаров та аян аргументлери мен боьлишти.

Кенъестинь ызында ДР Экономика эм территориялык оьрленуьв министри О.Хасбулатов Дагестан Оькимети республиканын экономикасын абыттан абыт алып оьрлендирмеге онъланганын билдирди. «Сизинь проектлеринь из аьруьв ойланган проектлер. Биз соларга эс берермиз. Энь де маьнелиси индустриальи паркларда электроярык, газ болганы бек керекли эм инвесторлар ислеьв басламага боладылар. Мен оьз бетимнен сизге керекли баьри ярдамды этпеге шалысарман», – деди ол.

Хабарласувды язып алган **М.Ханов.**

СЕССИЯ

Бизге белсенлик эм тил бирлик керек

Оьткен юма саьрсемби куьн «Ногайский район» МР Депутатлар йыйынынынь кезекли 16-ншы сессиясы болып озды.

Сессияды «Ногайский район» МР Депутатлар йыйынынынь председатели Руслан Насыров ашты эм юритти. Ол йыйылганларга муннан тувра 1 йыл артта, 2017-нши йылдынь 21-нши мартында, «Ногайский район» МР Депутатлар йыйынынынь 1-нши сессиясы болып озганын билдирди эм соны ман район депутатларын кутлады.

Сессиядынь куьн йосыгынынь биринши сораьы бойынша депутатлар «Ногайский район» МО администрациясынн аькимбасы Мухтарбий Аджековтынь 2017-нши йылдынь оьткен ис болжалы акында эсап беруьвин тынъладылар. Онынь айтувы ман, оьткен 2017-нши йыл районнымыз уьшин авыр аьллерде басланды. Район администрациясынн янъы етекшисин белгилев мен байланыслы кризис тап 6 айларга дейим созылды. Янъы сайланган район етекшилерининь мойынына тез арада шешилуьвди талаплайтан уьйкен социаллык маьселелери, район бюджетининь 130 миллион маьнет акшага юьык борышы туьсти. «Биз соларды шешуьвге уьйкен аьрекетлик пен урындык. Соьйтип, республика етекшилерининь ярдамы ман йылдынь ызына кыйын ак, балалар тамаклануьвы, коммуналлык буйымлары бойынша баьри борыш-

ларды да тоьледик», – деди М.Аджеков.

Район етекшиси райондагы бас маьселелердинь бириси – автомобиль йолларынынь аьллери экенин айырым белгиледи. Солар уьшин республика бюджетинде 2018-2020-ншы йылларга 225 миллион маьнет акша карыжы каралган. Кизляр – Терекли-Мектеб – Ставрополь крайынынь япсары автомобиль йолды федераллык бюджетине беруьв сораьы былтыр коьтерилген. Район администрациясынн сонынь баьри документлерин де аьзирлеьп, Москвага йиберген, юьык арада бу сораь да шешилмеге керек.

Ногай район авылларын газификациялав сораьы да район етекшилерин уьшин маьнели экенин билдирди М.Аджеков. Онынь соьзи мен, былтыр декабрь айында Орта-Тоьбе авылына газ етекчилди. Тек янъыларда Шумлелик авылы да газ тармакларына косылды. Эндигиси «Газпром газораспределение Дагестан» ООО толтыруьшы директорынн биринши орынбасары Дмитрий Бойкодын айтувы ман, быьыл Куьнбатар авылына да табият газы етекчилеьк.

Район аькимбасы район еринде сотовый байланыс тармагынынь исине де айырым маьне берилип келуьвин белгиледи. Айтпага, янъ-

ыларда Кара-Сув авылында сотовый байланыс тармагынынь станциясы куьрылган. Сондай станция Шумлелик-ке де етекчилген эм куьрылып басланган. Бу сораь да, район етекшисининь айтувы ман, быьылдын ишинде толы кебинде шешилеьк.

Ногай районынынь экономикасынн бас негизи – ол авыл хозяйство тармагы. Сонынь бас кесеги малшылык болуьвина карамастан, эгиншиликти де оьрлендирмеге керегеди. Сондай ниет пен М.Аджеков район еринде келеекте эгин куьтураларын оьстируьвде спринклерный сувгаруьв йорыгы кулланылаьгын билдирди. Быьыл куьзде Турциядан бизим районга сондай сувгаруьв йорыгы киргистилип басланаягын билдирди. Солай ок уьстимиздеги йылда Орта-Тоьбеден Куьнбатарга дейим алдынгы хозяйстволар ара сув татаьыллары (баьрис 30 шаькырым) тазаланаяк. Ставрополь крайы бетген де сондай куьлыкка кирсип баслайдылар», – деди М.Аджеков.

«Ызгы заманларда Дагестан эм Татарстан арасында аьруьв катнасуьв байланыслары туьзиллип туьри. Биз де сонда эт продукциясын йибергенмиз. Олар бизим ерде аьзирленген эт акында йылы соьзлер айтадылар, бизди бу яктан катнаспага шаькырадылар. Казань мен бизим арамызда ийги яклы байланыслар туьзилер деп сенемиз», – деп белгиледи М.Аджеков.

Район етекшиси солай ок табият маьселелери, билимлендируьв, авылларда янъы школалар, балалар бавларын куьруьв, янъы артезианлар казуьв, медицина коьмеги мен канагатлануьв, эгин кырлардын яьы – шегертки мен куьресуьв эм баска сораьларга тийисли яваплар берди.

Район аькимбасынынь эсап беруьвин тынълап болган сонъ, район депутатлары

2017-нши йыл узагында (5 ай ишинде) М.Аджековтынь ис аьрекетин хош коьрдилер эм сога аьруьв белгисин бердилер.

Болса да сессияда район депутатларынынь бир кесеги «Ногайский район» МО администрациясынн аькимбасы М.Аджековтынь райондагы коьшимли малшылык ерлерин тергев уьшин айырым боьлик туьзуьв акында сораьды каьыл этпеге керек кенъеси мен макул болмадылар эм сессия аьсеринде залдан шыгып та кеттилер. Бу сораьды ойласуьвга сессияда саьбаттен артык заман босына йиберилди. Сондай маьнели маьселеди шешуьвде депутатларымыз арасында тил бирлик таьбылмаганы бизди муьнайтпай болмаьды. Район етекшиси коьшимли малшылык ерлерине тергев салуьв, соларды район байырылыгына кайтаруьв уьшин салатанган кыйыны халкымызга бек керекли эм ол дуьрыс аньланмага эм шешилмеге тийисли. Сонынь акында район депутатлары (Эдиге авылдан 1 депутат), Алибек Менласанов, район ясуьйкенлер советининь председатели Рашид Мурзагисиев дуьрыс оьйларын айттылар. Соны ман бу сораьды ойласуьвды эм шешуьвди бир юмага калдырып турмага, депутатларга бу ягыннан ортак бир ойга келмеге деген карар алынды.

Сессияда депутатлар Россия МВД-нынь Ногай районы бойынша боьлигининь начальниги Абдурахман Койлубаевтинь 2017-нши йыл ишинде эткен куьллыгы акында эсап беруьвин, район администрациясынн финанс боьлигининь бас специалисти Аминат Кидирниязовадын шыгып соьйлеьвин тынъладылар эм тийисли карарлар каьыл эттилер.

М. ЮНУСОВ.

РАЙОН АЬКИМБАСЫНЫНЬ РАСПОРЯЖЕНИЕСИНЕ КОьРЕ

Айлык белгиленген

Авыл поселениелер ерлерин тийисли санитарлык аьлге аькелуьв эм ясылландыруьв мырадта «Ногайский район» МО администрация аькимбасы М.Аджековтынь распоряжениесине коьре район еринде 20-ншы март – 20-ншы апрель куьнинде айлык белгиленген эм оны озгаруьв бойынша комиссия туьзилген. Авыл поселениелер аькимбасларына коьп маслагатлар берилген: айтпага, аьр уллы юма

куьнин авыл еринде санитарлык тазалаьв куьни этип белгилемеге, йолларды, орамларды, эстеликлер янын тазалаьв бойынша куьлыкты уьйгынламага, санитарлык нормаларды бузатанларды участковылар ман биргелесте аянламага эм, керек болса, административлик яваплылыкка тартуьв уьшин материалларды административлик комиссияга еткермеге, яшавшылар арасында оларды суботниклерде катнастыруьв

уьшин аньлатуьв ислер юритпеге эм сондай баскалар.

Ногай орманлык хозяйствосына орманлыкларды санитарлык тазалаьв, тереклер шашуьв бойынша куьлыкты уьйгынламага маслагат берилди. От туьсуьвлерди болдыртпас уьшин орманлык ерлерде коьыс яьтырмаька ызын салуьв керек.

«Яьлык» МЦ МБУ район ерин ясылландыруьв уьшин «Защитный щит Ногайской степи» деген

яьлардынь регионаллык ямагат коьгалысын катнастырмага керек, яьлар волонтерлык отрядларын уьйгынлав маслагаты берилди.

Билимлендируьв боьлиги билим учреждениелеринде аьык дерислер озгармага керек: ямагат ерлерде тазалыкты саклав, яьыл тереклерди аьявлав карав маьселелер бойынша. Билимлендируьв учреждениелер тоьгерегин тазалаьв, тереклер шашуьв бойынша суботниклер озгарылмага керек.

ДР Табият ресурслар эм экология Министерствосынн Сырт районлар ара экология эм табиятгы куьлануьв управлениесининь бас специалист-экспертине яшавшылар пунктлары бойынша рейдлер озгармага, куьналилере штрафлар салмага маслагат берилди.

«Шоьл тавысы» республикалык газетасына айлыктынь барысын кенъ яьбага маслагат берилди.

4-нши АПРЕЛЬ – С. БАТЫРОВТЫНЪ ТУВГАН КУЪНИ

Онынъ яратувшылыгы – бизге казна

Сраждин Батыров – ногай живописининъ негизин тузувшы, шаир, язувшы, биювши, сол биювлерди салувшы. Кыскаша айтканда, сондай да талаплы аъдемлердинъ бириси. Ол – XX омирдинъ 70-нши йылларында яшаган аъдем.

Ойкинишке, ол буьгуьнлерде бизи мен бирге тувыл, турган болса, бу йыл ол озининъ 67 йыллык тувган куьнин белгилеек эди.

Онынъ бизге калдырган адабият асабалыгы бек бай. Айтпага, «Ана йыры», «Куьз», «Язаман десем де» эм сондай баска ятлавлары, «Албаслы акында толгав» повести, «Юлдызлар эм бака» эртегиси, «Йылга бойында» деген баспаланмаган хабары калганлар.

Сраждин Батыровтынъ коьплеген ятлавлары орыс, каракалпак тиллерине коьширилгенлер. Кобисинше онынъ ятлавларын бизим белгили, маржан таспан тенълес шаир Фарида Сихаждиева, С.Лаевский, Н.Гаджиева усташа коьширгенлер.

Сраждин Батыров бизим ногай халкымыздынъ талаплы, халкы ушин шолпа туьсип юрген аъдемлерининъ бириси болса да, буьгуьнлерде онынъ баспаланып шыккан бир ятлавлар йыйынтыгы да йок. Тек шаирлер А.Култаевтинъ, Б.Кулунчакованынъ, С.Аджиковтынъ, М.Авезовтынъ, И.Капаевтинъ куьш салувлары ман онынъ ятлавлары туьрли адабият альманахларына, йыйынтыкларга киргенлер.

Сраждин Батыров ИЗО сабагыннан окытувшы, «Лашын» журналынынъ

суьвретишли болып куьлык эткен. 1990-ншы йылда ол «Ай, Айдакан» деп атап, ишине бесик, бала йырларын, туьрли ойынларын киргизип китап шыгарган. Бу китапке онынъ озининъ «Ана йыры» деген бесик асары кирмеген.

С.Батыров, коьплеген баска авторлардай болып, табият коьринислерине уйкен маъне береди эм оз алдына соларга да уьндев этеди. Сраждин озининъ яратувшылыгында айырым бир белгилерди коьрсетип калмайды. Онынъ ятлавларында, суьвретлеринде яде болса, хабарларында онынъ юреги халкында, сонынъ аьвелгисинде, фольклорында экени аян коьринеди.

«Албаслы акында толгав» повестинде фольклор уйкен орынды алатанын коьремиз. Бу повестинъ язылган заманы белгиленмеген. Тек биз билип, бу повесть бир неше кере кайтарылып язылган эм аты да бир неше кере туьрлендирилген. Баслап автор оз асарын «Албаслы. Халк эстелигине ырым», «Албаслы акында айтув» деп атаган эди. Сонъ бу асар Карашай-Шеркеш Республикасында баспаланып шыгатаган «Ленин йолы» газетасында 1982-нши йыл 32-33-нши номерлеринде дунья ярыгын коьрген. Бу повесть ишине туьрли таварыхлар, айтувлар ман такпаклар киритилип язылган. Бу ерде уллы В.Белинскийдинъ айтканы эске келеди. Ол булай деген: «Аълемет дунья – поэтикалык акыйкатлык алдымызда турады, кайсы ерде болган зат, кайсы ерде эртеги, суьй-

сень де, суьймесень де, соны болган зат деп коьресинъ».

«Албаслы баьри тюрк халклардынъ фольклорында да бар. Албаслы – яман келбет, ол кишкей балаларды урлайды эм оьлтиреди. Ога коьп карап турган аъдем де акылы авысып, авырымага болады. Бизди бала заманларымызда Албаслы ман коркытатаган эдилер, ама Сраждин Албаслыды баска ягыннан коьрсетеди – юмсақ, коьрмеге де яман тувыл», – дейди С.Капаев.

«Ак кар бойлап, ак шашын яйып ак яювга оранып, яланъаяк, яланъбас бир кыз сувда юзген аккумуляй созылып шыкты», – дейди ол, Албаслыды ак кув ман тенълестире келип.

Солай ок, Айдар ман (бас келбет) Албаслыдынъ хабарласуына коьре, автор Албаслыды акылы эм сезгир этип коьрсетеди.

«Сен кыйналма, кейфинъди де бузба, сенинъ куьнанъ йок», – дейди Албаслы. Сраждин Батыров баьримизге белгили Албаслыдынъ касиетлерине карсы белгилерди коьрсетеди: «Сен коркпа, меним зыяным йок. Сен куьнали тувыл».

С.Батыров Албаслыдынъ келбетине бир неше кере кайткан, неге десе онынъ келбети аъдемлердинъ эслериннен таймай, коьп йыллар сакланадылар. Солай ок ол аьр заманларда да бас орында туратаган суьйим темасына коьп асарларын багыслаган. Баьри албаслы ман байланыслы айтувлар ман таварыхлар табият пан да айырылгысыз болып келедилер. Онынъ коьплеген шыгармаларында табият суьвретленеди.

«Албаслы акында толгав» – аълемет тарих. Окыган аъдем соны бир болган заттай этип коьреди. Повестьте яман ман яхшыды тенълестирмеге болады, сондагы келбетлерге усаганлар яшав бойынша да бары коьринеди. Сол повестьтеги аьлдер бизим буьгуьнги яшавга да келисли экенин коьремиз. Сраждин Батыровтынъ яратувшылыгында фольклор белгилери мен бирге терен философиялык ойлар да бар.

Сраждиннинъ шыгармаларында фольклор белгилери алды орында, неге десе фольклор – шет-кыйырсыз бай казна. Сол бизге ак сакаллы аьвелги акында хабарлап, алдымызда яркын рынок берип келеди.

Н. ДЖУМАЕВА,
окутувшы.

Суьвретте: С. Батыров.

БИЗ ЯЗГАН СОНЪ

Эсимизди йыяйык

«Шоьл тавысы» газетасынынъ бийылдынъ 22-нши увьт айындагы номеринде шыккан Магомет-Али Хановтынъ «Парк па яде курылыс майданы ма?» деген макаласын окып туьнъилдим. Йок, мен межигит курылысына, Алла-Тааладынъ аты ман айтаман, карсы тувылман. Тек соны ман бирге авыл яшавшылар куьбининъ язган хатын, онынъ янындагы М-А.Хановтынъ макаласын басыннан ызына дейим макул коьремен. Савболынынъ кызларым, увьлларым юрек шымтувынынъызды билдиргенинъзге.

Эндиги Филипп Капельгородскийдинъ бизим буьгуьнги паркымыздынъ яс йыллары акында оз колы ман язганын келтирмеге суьемен.

«...Биз Караногайдынъ административлик-ямагат управление орталыгы Терекли-Мектеб болганы акында айтып озганмыз. Авылдынъ курылган заманын дурыс коьрсетуьв кыйынлы. XVIII омирдинъ ызындагы эски карталарда авыл аьлиги заманында орынласкан ери коьрсетилген. Ставкадынъ архивинде 1814-нши йыл деп белгиленген Грузия главнокомандующийи генерал Ртищевтинъ Караногай бас приставы Балувекке йиберилген указлары сакланган. Солар баьриси де «Терекли-Мектеб ставкасына» деп белгиленгенлер. Бир кепли, шет-кырыйсыз мунълы шоьл ортасында ставка тап эректен аъдем коьзин аллы-ясыл тереклери мен суьйинткен. Ставкадынъ озининъ аты сонынъ озинде орман оьсимликлери барлыгын шайытлайды: «терекли» деген оьскен тереклери барлыгын, «мектеб» дегени школа болганын аньлатады. Революциядан алдын ямагат бав-паркы авылдынъ экиден бир ярты пай оьлшеминде десятина ерин бийлеп, тегис доьрткил кеби мен ставкадынъ ялгыз бир орамында орынласатаган эди... Аьвелде бав бек осал оьрленген.

Ама 1913-нши йылда ставкада айлакта номай, саьатине 70 мынъ шелектен артык сув беретанг артезиан куйысы казылган. Ол зат мунда сув трубаларын тартпага эм тек уьй азбарларында тувыл, солай ок бав ишинде де кранлар салмага амал берди эм тереклерди сувга-рувды енъиллетти. Бав ишинде кешеси-куьндизи шорылдаган фонтан курылды, калган сув кишкей татавыл ман бульвар бойы ман агып, ставка ювыгындагы коьлге куйылатаган эди. Агып туратаган таза сув коьлде туьрли балыклар оьстирмеге амал берди. Коьлдинъ камыслары арасында кыр баьпийлер, сув тавыклары, ахыр туьрли анъ коркувсыз коьбейген, коьлде аньшыламага ыхтыяр берилмеген.

Бавда ак акация, каштан, клен, япон софорасы, катальни, тут тереклери коьзди суьйинтип оьскенлер. 1914-нши йылда мунда янъы бав курылады, сонда кертпе, алма, куьреге, коьгем, аьбелли емис тереклер олтыртылады, солардынъ араларындагы бос ерлерге ясылша культуралары шашылады эм соларда бек ийги ясылшалар оьседилер. Элимиздинъ энъ ийги бавларыннан энъ де аьруьв деген оьсимликлер язылып аькелинетаган эдилер эм солар баьриси де 40 градус иссиликке де карамастан, айлакек онъ болып оьскенлер...

Куллыкшылар уьйлери алдындагы азбарларда бирйыллык шешекейлер-

динъ эм коьпйыллык аълемет гуьллердинъ, калемпирлердинъ, туьрли астралар, флокса, георгин, канналардынъ баьри туьрлилери де бульвар бойы ман туьрли туьсли калше болып оьсип, кешелерде ставка яшавшыларын солар ман сукланмага шыгаратаган эдилер». Ол йылларда мунда баьриси тек 180 аьдем яшаган.

Оьзек те, кув шоькликте тереклер оьз-оьзлериннен тамырласпайдылар. Магомет-Али язганлай, бурын тап кызыл кумнынъ ишиндеги Вавилонда, аллыясыл гуьллер, тереклер оьстиргенлер дегенде, эсима Египеттинъ Шарм-Эль-Шейх деген каласы туьсти. Бу калага еткенше тоьгерек як оьли десень оьтиркийи болмаяксынъ. Ама кала ишине кирсень ок аълемет дуньяга киргендей боласынъ! Шешекейлер, тереклер коьзлердинъ явын аладылар, юрегинъ йырлайды. Аьр бир организация, учреждение оьз ерлерине шешекейлер шашып, оларга карайдылар, ыспайлайдылар, ол да аз болса бу ягыннан бир-бирисин куьнлейдилер! (Совет йылларында биздеги организациялар ман учреждениелер де паркты учасокларга боьлип, сога карав бергенлер, эндигиси ол зат мутылган. – Ред.). 1956-ншы йыл (район басшылары М.Г.Ржевский мен Б.Я.Аджигельдиев) паркымыз кенъейтилди. Район орталыгынынъ Карл Маркс атындагы орамында елли куьнлерде коьзинъди ашып болмайтаган эдинъ. Сол йыл сав районлык субботниклер озгарылды. Юзлеген тереклер, орман оьсимликлери аькелиндилер, туьп-туьз сыдыралар ман шашылдылар. Аьр бир организация оьз тоьгерегиндеги олтыртылган тереклерди, парк оьсимликлерин аявлап карап оьстирмеге борышландырылды.

Магомет-Али Ханов паркка карав кереги акында дурыс язады. Мага коьре, сол 1956-ншы йылдагындай парк ерлерин аьр бир район организациясына пайлап бермеге тарык. Аьне сол заманда аьр биримиздинъ аьр бир терек уьшин янымыз авырып. Атайлар «Коьптен коян кутылмас» деген. Тек бу ерде зарар келтиретаган аъдемлер де табыларлар. Оьткен йыл баьримиз де коьрдик ше кайтип район судынынъ азбарын уйкен аьриплер мен бояганларын. Тек янъыларда парк ишине тоьселген плиталарды да сувырып басладылар. Карл Маркс атындагы орамында алдынгы тоьселген плиталар кайшан да бузылып таймага туры. Аьли бизде алдынгыдай ямагат судлары да йок, тербия коьрмей оьскен балаларды ата-аналары ман аькелип кайтадан ясатпага, штраф тоьлетпеге.

«Табият эстелиги» статусын беруьв керек» деген макалада: «Парк ишинде законсыз салынган баьри курылыс объектлери де тайдырылсын!» деген маъселе де дурыс коьтериледи. Эрте болсын, кеш болсын, Алла буйыртса, паркта Эдигеге де эстелик салынганын коьрермиз. Эдигедей аъдемнинъ эстелиги доьрт те яктан коьринип турмага тарык. Ол бир уьйдинъ кувасында кыстырылып калмага керек тувыл. Келинъыз, эсимизди йыяйык, паркымызды Филипп-атайдынъ заманындагындай этейик, авылдынъ орталык орамын шешекейлер, ясыл тереклер бийлесин.

Й. АГАСПАРОВ,

Терекли-Мектеб авыл ясуьйкени.

Бек маънели сора ойласылды

Янғыларда «Ногайский район» МО администрациясында «Ерли самоуправление органларынын, Ногай районы бойынша Россия ОМВД ОГИБДД эм йол-юрисинин кавыфсызлыгы бойынша район комиссиясынын йол-юрис кавыфсызлыгы тармагында профилактикалык куллыкты уйгыналар акында» деген сора ортага салынып каралды.

Район администрациясы белгилегенлей, йол-юрис бойынша кателенуулар, 2016-ншы йыл ман теньлестиргенде, тоьменлеген болса да, бу яктан статистика йогары болып калады. 2017-нши йылда 15 йол-юрисе 19 кателенген эм 6 аьдем оьлген. Сырагылар авырлыгы – 24%. Уш ДТП-да 2 бала оьлген эм бирев кателенген.

Балалардын йол-коьликкен кателенуулардинь алдын шалуу, авариялар дережесин тоьменлетууь мырадта баьри билим учреждениелерде ОГИБДД куллыкшылары ман биргелесте йылда 2 кере йол-юрис кавыфсызлыгынын айлыклары, баслангыш класслар окувшылар ман класс сабатлер, хабарласуулар озгарылады. Билим боьлиги мен йыл сайын «Кавыфсызлы тегершик» республикалык конкурсынын муниципаллык кесеги, «Йол эм биз» яратуушылык конкурсы озгарылады.

Йол-юрис кавыфсызлыгы бойынша комиссия куллыгы белсенленди. Онын аьрекети акында Положение, Ис регламенти туьзилген, комиссия сырасы яньыртылды. 2018-нши йылга ис планы туьзилген эм йыл басыннан алып комиссиядынь эки кеньеси озгарылды.

Ама соны ман бирге бу исте етиспевликлер де орын табады. Йол-юрисине тергев салуу ман оьткен йыл 12 ай ишинде коьликти эсирик аьлде айдаган 43 факт аянланган.

ОГИБДД куллыкшылары коьлик айдаушылардан белбавлар куллануу керегин талапламайдылар, автомобильди айдауа ыхтыяр йоклыкка эм коьликти 18 яска етпегенлер айдайтаганга керекли аьлде эс этпейдилер.

Яшавшылар пунктларынын коьлик юретаган ерлери тийислисинше ярыкланмаганлар, автойоллар аьли тийисли талаплауларга келиспейди. Автойоллар аьлдеринен тура ОГИБДД куллыкшылары ман 17 предписаниелер берилген, йол-юрисин бузуушыларга 1667 административлик протоколлар туьзилген, 1191150 маьнет эсабында штрафлар салынган, 435700 маьнет эсабында штрафлар алынган.

Район еринде токтатылган машиналарды саклав ушин спе-

циальлик ер йок. Бир билим учреждениеде де балаларды йол-юрис йорыкларына уьиретууь ушин яракланган автомайдан йок.

Йогарыда айтылганнан шыга келип, «Ногайский район» МО администрациясы ман тийисли токтас кабыл этилинип алынды. Йол-юрис кавыфсызлыгы бойынша аьрекет район еринде тийислисинше юритилмейтаганы белгиленип, онынь профилактикасына каратылган шаралардын пайдалыгын арттырууь мырадта маслагатлар берилди: айтпага, Ногай районы бойынша ОМВД ОГИБДД-га 2017-нши йылда водителерден салынган штрафларды 2018-нши йылдын 1-нши апрелине дейим толысынша алмаган. «Ногайский район» МО администрациясынын йол-юрис кавыфсызлыгы бойынша комиссия председатели (Ярлыкапов Б.А.) ерли самоуправление органларынын, ОГИБДД-дын йол-юрис кателенуулардинь алдын шалуу бойынша юритилетаган аьрекетти белсенлетпеге эм ийгилендирмеге керек.

Авыл поселениелер аькимбасларына яав юрууь йоллар аьлин (боьтен де билим эм школага дейимги учреждениелер яннда), йоллардын эм орамлардын ярыкландырууь тергеп турмага, яшавшылар ман, фермерлер мен йолларда авариялар аьлин болдыртпас ушин кеш заманда малды капап саклав акында аньлатуу куллык юритпеге маслагат берилди.

Билим боьлигининь начальнигине (Отегенова К.Ю.) школа автобусларын куллануу болжалларын тутпага, Джанибеков атындагы Терекли-Мектеб орта школа негизинде – автомайдан, баска билим учреждениелерде йол-юрис кавыфсызлыгынын муьислерин уйгыналамага керек.

«Ногайское ДЭП № 29» ОАО генеральный директоры (Валиев С.А.) йоллар аьлин тийисли аьлде сакланууын канагатламага, йоллардын энь кавыфлы участокларына заманында эм сапатлы аьлде ярастыруу куллыклар юритпеге, Батирлер Аллеясына карсылас Асанов атындагы орамда яав юрууь ушин йолды белгилемеге маслагатлар берилди.

Тийисли медицина ярдамын – аьр бир аьдемге

Янғыларда «Ногайский район» МО администрациясында «Ногайская ЦРБ» ГБУ коллективининь оьткен 2017-нши йыл ишинде эткен куллыгы акында бас врач Фаризат Межитовадынь эсап берууь тынланган. Соны ман байланыста «Ногайский район» МО администрациясынын аькимбасы Мухтарбий Аджекотын «Ногайская ЦРБ» ГБУ-нын 2017-нши йылга эткен куллыгынын сырагылары эм 2018-нши йылга борышлары акында» деген токтасы кабыл этилинген.

Сол токтаста «Ногайская ЦРБ» ГБУ коллективи оьткен 2017-нши йыл узагында яшавшыларга медицина ярдамынын сапатын эм оьлшемин арттырууь, яшавшыларды медициналык канагатлав яктан етискен оьлшемди саклав эм ийгилендирууь, эмлев-профилактикалык ис аьрекетин иркуувсиз аьлде юритууь бойынша айырым куллык эткени белгиленген.

Райондагы медицина учреждениелери лицензия алганлар. Кыйын ак бойынша индикативли коьрсетимлер толтырылган. ЦРБ кадрлар ман канагатланган, 10 мынь яшавшыларга 35 врачан келеди (республика бойынша сол шаклы яшавшыларга 33 врачан келеди), орта билимли медиклер мен де ЦРБ 100 процентке канагатланган (республика бойынша – 82 процент).

Аналыкты эм балалыкты коршалав службасында ийги туьрленислер барлыгы белгиленген. Бу тармакта етисилген коьрсетимлер «Дагестан Республикасында 2015-2020-ншы йылларга савлык саклав тармагын оьрлентууь» деген патшалык программасында белгиленген коьрсетимлерден коьпке артады.

Туберкулез маразына карсы службадын ис аьрекети де тийисли оьлшеминде. Бу юкпалы мараз бойынша аьллер энди-ги де енйил тувыл болса да, эм ортак республикалык коьрсетимлерден 1,5 кере йогары болуына да карамастан, соны ман авырууь оьлшеми 2015-нши йыл ман теньлестиргенде, 44,4 проценттен 31,4 процентке, туберкулездан авырып оьлууь 5-тен 0-ге дейим тоьменлеген. Юкпалы маразлар эм эпидемиологиялык службаларынын план бойынша куллык этууь аркасында юкпалы маразлар ягыннан 2016-ншы

ша куллыкты армаган бардырмага кеньес этилинген. Уйкенлерди эм балаларды диспансеризациялав исининь хайырын арттырууь, авыр маразлар ман авырмага шек тувган аьдемлерди кайтадан тергелууьге заманы ман йиберууь керегеди. Социаллык-маьнели авыруулар: туберкулезды, онкология маразларын, секерли диабетти, кан тамырлар тармагынын авырууларын эртеден айырып билууьди канагатламага тарык болады.

Токтаста медицина ярдамынын сапатын ведомство ишиндеги тергевлер бойынша врач комиссияларынын куллыгын ийгилендирууь кереги акында да айтылган. Стационарда, уьишиликте боьтен де балалардын эм иске яравлы ясларындагы аьдемлердинь оьлимин комиссиялар йыйынларында ойласып карамага тарык болады. Районнын туберкулезга эм тери-венерологиялык авырууларына карсы комиссияларынын секретарьлерине сол комиссиялардын ис аьрекетининь регламентин белгилейтаган нормативли документтерди азир этууьди борышландырууь, олардын куллыгын белсенлетууь керегеди. Комиссия сырларына киретаган ЦРБ куллыкшыларын район комиссияларынын куллыкларында катнасууды канагатлав тарык болады.

ДР Савлык саклав министерствосына Ногай ЦРБ-нын материал-техникалык негизин беркитууь, санитар автокоьлигин, аьлиги замандагы алатларды берууь эм кредитор борышын ябуу акында тилек этпеге туьсеек.

Токтаста яшавшыларга патшалык гарантияларынын программасы эсабында медициналык коьмегин тегин этууьди канагатлав, медицина куллыкшылары арасында коррупция ислерин тамырыннан тайдырууь кереги акында да айтылган. Авырууь аьдемлердинь врачларга, орта медицина куллыкшыларына, осал медицина канагатлауына шагынууларын маьне бермей калдырмаска эм соларды коррупцияга карсылык этууь бойынша комиссиясынын йыйынларында ойласпага эм тийисли нызам дембилерин кулланмага керегеди.

Токтаста Ногай ЦРБ, билимлендирууь, маданият боьликлери, «Яслык» деген яс-явка орталыгы, дин аьрекетшилери, ямагат халк арасында савлык яшав йосыгын кеплендирууьге, алкоголь ишууьди, таьмеки тартууды эм баска туьрли зарарлы хасиет-кылыктарды тайдырууга каратылган куллыкты юритпеге керек болады. Соны ман бирге авыл поселение аькимбаслары авыл яшавшыларын диспансеризацияга эм флюорография тергевлерине заманы ман йиберууьди канагатлауда медицина куллыкшыларына ярдам этпеге тийисли болады.

Карлыгашлар

Танъла меним тилим оьлер десе...

Орта-Тоьбе авыл орта школасынын окувшысы Руслан Бийманбет уылы Сагиндиковты кайсы район, республика кезегинде озгарылатан шараларда да коьресинь. Аьр бирисинде ол алдышы орынды алып, кайкайсы ерлерде де терен билимин коьрсетип келеди.

Янъыларда ол ана тиллер куьнине багысланып, баслап район кезегинде, сонъ республикамыздынъ бас каласында озгарылган, «Эгер танъла меним тилим оьлер десе, мен буьгуьн оьлмеге аьзир» деп аталган тема бойынша тувган тилде энъ ийги ятлав окувшысы деген шарада катнасып, сыйлы биринши орынга тийисли болып кайткан.

Бу шарада баслап районымыз бойынша савлай авыллардан катнаскан ятлав окуган окувшылар ишинде Руслан энъ ийги болып шыкты, республикада да ол бизим Ногай районымызды тийислисине яклап та болды. Ногай тилинде усташа Русланнынъ ятлав окуп болуына онынъ оькутувшысы Сания Нумер кызы Кошанова да аз куьшин салмаган.

Сания Нумер кызы окувшыларына куьн сайын тувган тилге суьйимди коьндирип, тербиялап турады. Тилге суьйимди биз балаларымызга ана суьти мен бирге эндирип уьйретпеге керекпиз. Кайдай ярасык бизим ногай тилимиз, сол тилде йырланатаган бесик йырлар, фольклор...

Тилге багысланган шараларда Руслан Мурат Аvezовтынъ «Аманат» поэмасыннан «Ойсыз улдан – мыйсыз кул» деген уьзигин усташа оькыган. Онынъ соьйтип аьлемет этип ятлав окуына Дагестан Республикасынынъ Язувшылар соьюзининъ ногай боьлигининъ секретари Анварбек Култаев йогары баа берген эм сонда бермеге керек биринши орын соьзсиз де Русланга тийисли болды.

Руслан кишкей класстардан алып та тек йогары белгилерге оькып келген. Ол туьрли сабаклардан озгарылган олимпиадаларда катнасып, савгалы орынларды бийлеьден баска болып, районымызда биринши кере озгарылган КВН-да да катнасып, тоьрешилердинъ коьнъиллерине еткен эди. Солай болган-

да Руслан Сагиндиковта тек анъ-акыл яктан тувыл, кувнак коьнъил яктан да оьнер мен савгаланган.

Руслан 11-нши класстынъ окувшысы, алдынъда онынъ патшалык сынавлары, яслык йолы. Биз ога сол сынавлар-

ды йогары уьстинликлер мен оьткенин, алдынъгы йолы туьз болганын йораймыз.

Г. КУРГАНОВА.

Суьврете: Р. Сагиндиков оькутувшысы С. Кошанова эм шаир А. Култаев пен.

Излев йолы кызыклы

Йыл сайын районымыз еринде окувшылар арасынъда коьплеген кызыклы ярыслар озып турадылар. Айтпага, навруз айында «Яс краевед» деп аталган ярыста туьрли мектеблерден оьнерли, билимли окувшылар йыйылдылар. Тоьрешилер – билим тармагынынъ методисти А.Маликова, оькутувшылар Н.Зарманбетова (Карагас авыл орта мектебиннен), С.Межитова (Орта-Тоьбе авыл орта мектебиннен), С.Хасбулатова (яратувшылык уьйининъ методисти) окувшылардынъ оьнерлерине сукландылар: аьр бирисининъ шалыскырлыгына, излев йолында янъы амаллар кулланып болувларына).

Ярыс кызыклы оьтти, йогары орынларды бийлеьгенлер атлары да белгили болды.

1-нши орынды боьлистер – К.Кидирниязов атындагы Карагас авыл орта мектебининъ 8-нши класс окувшысы **Кадрия Джумакова** (онинъ яратувшылык иси «Яннан оьтсе, бозлав шыгар» деп аталган эди) эм Эдите авыл орта мектебининъ окувшысы **Гульмира**

Махмудова (ол «Ногай той аьдетлери» акында куллыгын аьзирлеген эди).

2-нши орынды алдылар: Терекли-Мектеб А.Джанибеков атындагы орта мектебининъ 7-нши класс окувшысы Алсу Шабанова «Шоьл тавысы» газетасы деген яратувшылык иси уьшин эм 10-ншы класс окувшысы **Индира Янакаева** «Ногай халк такпакларында куьннинъ аьллери» деген халк авызлама яратувшылыгына багысланган иси уьшин.

3-нши орынды бийледилер: М.Курманалиев атындагы Куьнбатар авыл орта мектебининъ 11-нши класс окувшысы **Салима Баймурзаева** «Ногай хатынкызлар кийимлери» деп аталган куллыгы уьшин эм А.Асанов атындагы Нариман авыл орта мектебининъ 11-нши класс окувшысы **Айшат Джумаева** «Меним районымнынъ маданият асабалыгы» деген яратувшылык иси уьшин. Баьри енъ-уьвшилерди сосы уьстинликлери мен кутлаймыз эм келеекте де оларга уьйкен бийикликлерди йораймыз.

С. МАЙЛЫБАЕВА.

Янга якын бизим Яна

Бала. Аьр бириси бир аьлеметлиги мен эсте калады. Оьзимиз де бала болып, ясуьйкенлеримизди, атааналарымызды суьйинткенмиз, аьлиги заманларда оьз балаларымызга сол аьлемет шаклардан эскеруьвлер мен де боьлисемиз. Узакка кетпеге де керек тувыл, мен оьзимнинъ бала шагым акында айтсам, балаларым кызыксынып тынълайдылар, арада бир сол хабарларга кайтпага да суьедилер. Кужыры да бар, оьзимнинъ бала шагымда эткен ланъкаларым акында кызып айтып йиберген болсам, оннан сонъ оларга сесимди коьтерип, акырып йиберсем: «... сен де биздей болганда, ланъкалагасынъ ша», – деген яапты да эситемен. Сонынъ уьшин бу ерде оьз тенълериме, яс атааналарга маслагатым – бала заманларынъыз акында ойланып хабарланъыз...

Бир бес-алты йыллар артта болар, язлык байрам куьнлеринде, шатлыклы концерт берилетаган ерде аьруьв танысым бир аьлемет ярасык кыз балады коьтерип турганын коьрдим, бала оьзине каратады, суьйдимли кызалак деп айтпага да болады. Онынъ авыр

турысы да, йигерли коьзлери де бар эди. Соьйтип эсимде калган меним буьгуьнги хабарымнынъ келбети, оны ман биринши танысуьым. Ол – Яна Тангатарова.

Яна ман мен буьгуьнлерде коьриспеймен, тек онынъ етимислери бек суьйинтеди.

Ердесимиз элимиздинъ бас каласы Москвада кишкей ногай халкымыздынъ атын айттырып, эситтиреди. Ол – биринши класстынъ окувшысы. Окувларын да тек ийги белгилерге биледи. Окувдан баска болып, ол юзуьв, биов кружокларына юреди. Ога сол аьвлигуьвле-

ри де бек ярайды, эм ол дайым алдыда болмага шалысады. Янъыларда Яна Арслан кызы, бальный биовлер бойынша шарада катнасып, Сый грамотага тийисли болды. Шара бойынша энъ йогары белги 9 балл болган болса, ол 8-ден артык белгиге тийисли болган. Янадынъ етимисине атайы ман тетейи, нагашатайы ман энеси бек суьйинедилер. Олардынъ суьйинининъ япсарлары бек кенъ.

– Баланънынъ етимиси мен, баланънынъ баласындыкы баска экен, бу бир аьлемет болып коьринеди эм сезиледи, соьз бен айтканда, бир таьгли болады, – дейдилер олар.

Яна – кишкей бала болып меним назарымды караткан бала, буьгуьнлерде мен онынъ сондай етимисине бек куванаман эм алдыда уьстинликлер эм коьплеген йогары савгаларды йорайман.

Г. САГИНДИКОВА.

Суьврете: Яна Тангатарова.

Балаларымызга асабалык

Янъыларда Кадрия атындагы орта школасында, китапхана куллыкшылары Таужан Алиева ман Сапихан Курпаева оькутувшы Марина Межитова ман, уллы язувшымыз Фазиль Апас уылы Абдулжалиловтынъ 105 йыллык мерекесине багыслап, дерис озгардылар.

Бу деристинъ мырады – балаларды ногай адабиятынинъ негизин салганлардынъ бириси Фазиль Абдулжалиловтынъ асарлары ман таныстырув эди.

Бу дериске балалар да бек аьруьв аьзирленген эдилер. 8-нши «б» класс окувшылары А. Кусепов, А. Башанов, С. Сартаева, Ш. Мурзагишиев, А.Кувандыков, И.Савкатов, А. Кудайбердиева, 6-ншы «а» класс окувшылары М.Башантавова, А. Кильжанова, 5-нши «а» класс окувшысы А. Ивасова эм 4-нши «б» класс окувшысы А. Байгараева Фазиль Абдулжалиловтынъ туьрли темаларга язылган ятлавларын оькыдылар.

Таужан Алиева ман Сапихан Курпаева келбаклап Фазиль Апас уылы Абдулжалиловтынъ яратувшылыгы акында хабарладылар. 11-нши класс окув-

шысы Гульзанна Шангерева мерекешидинъ яратувшылыгына багысланган презентациясын да аьзирлеген эди, баска бир окувшысы Мадина Исмакова Фазиль Апас уылы Абдулжалилов ногай адабиятында бириншилердинъ бириншиси болып, язган романлары – «Бес камышы беревет», «Каты агын» акында, солардынъ иштелиги, бас келбетлери акында кызыклы хабарлады.

Фазиль Абдулжалилов кайтип уста, ярасык тил мен романлар, поэмалар, хабарлар язган болса, соьйтип ярасык этип, ятлавлар да язган. Сол ятлавларга анълар да язылганлар. Ярасык

аьлемет йырларды маданият куллыкшысы Бегали Куруптурсунов йырлап эситтирди. Оны ман бирге сол йырларды Таужан Алиева, Сапихан Курпаева эм Марина Межитова йогары коьнъиллик пен йырладылар.

Бир неше йыллар артта Фазиль Апас уылынынъ соьзлерине язылган йырлар хит болып йырланатан эдилер. Сол йырлардынъ кайтип йырланганлары акында хабарларын да айттылар. Дерис кызыклы оьтти. Балалар да, сонда катнаскан мен де, бек разы болып кайттым.

Г. АРИФУЛЛАЕВА.

Суьврете: дерис озганнан сонъ.

Навруз байрамы кызыклы ытти

Бу йылдың 21-нши навруз айында Сургут каласынын «Строитель» маданият дворцинде «Сургут – бизим ортак уйимиз» деген миллет маданиятлык биригувлер ушин аьдетке кирген Навруз байрамы шатлыклы аьде уйгынланып ытти. Сол шарада Сургут каласынын Ногай яслар союзы экинши кере ортакшылык этти. Олар оз миллет асларын, маданиятын коьрсеттилер. Байрамга ййылганлар белгили ногай суьврети Алибек Койлакаевтин суьвретлери мен, ана тилинде ногай китаплери мен таныстылар.

Байрамнын конаклары зейинли яс йрлавыларымыз Эдиге Куруптурсуновтын эм Узаир Наймановтын коньырав сеслеринде ана тилинде йырларды тынладылар. Шарадын концерт программасын яс ердесимиз Мадина Кулбусунова юритти.

Ногай миллетиннен баска болып, байрамда башкир, татар, узбек, таджик, кыргыз, азербайджан эм баска миллетлери белсенли ортакшылык эттилер.

Суьврете: *Сургут каласындагы ыткен байрамнын катнасувшылары.*

Еньювши болдылар

Янъыларда Дагестан Республикасынын Ногай районнын окытувшылардан тузилген командасы Нефтекумск кала округынын волейбол бойынша окытувшылар арасында ыткен ашык турниринин еньювшиси болып, 1-нши орынга тийисли этилди. Волейбол ойнавылардын арасында 2-нши орынды Ставрополь крайнын Абрам-Тюбе авыл командасы, ушинши орынды Нефтекумск каласынын командасы бийледилер.

Турнир еньювшилери кубокка, Сый грамоталарына, туьрли дережели дипломларына тийисли этилдилер. Ярыс йогары коьнтилде ытти.

Суьврете: *турнир еньювшилери.*

Уьндирикте янъы китап

Астрахань каласында «Колор» типографиясында Али Акатович Менглимурзаевтин «Патшалыклар, империялар тузиледилер, оьрленедилер эм йок боладылар» деген китаби дунья ярыгын коьрди. Китап Ногай Орда сынын курылувына, оьрленувыне эм бузылувына багысланган. Автор ногай халкынын енбил болмаган бактысы акында, онын тузылувыннен алып эм аьлиги замандагы этномаданиятлык аьлине дейим хабарлайды.

Мунда ногайлардын тарихинин маьнели аспектлери, айтпага, турув ери, миллетлиги, маданияты, Россия ман катнасувлары коьрсетилгенлер. Оз куллыгында автор ногайлардын акында россия эм шет эллер тарихшилердин, элгезерлердин коьплеген макалаларын кулланып келеди. Китепте белгили ногай суьврети Алибек Койлакаевтин суьвретлери орын тапканлар.

Шыгарма ногайлардын тарихинде социаллык-экономикалык эм политикалык агымларын, ногайлардын материаллык маданияты эм маьселелери мен кызыксынаган, уйренетаган специалисттерине каратылган.

Китаптин авторы Дагестан Республикасынын Тарумов районнын Александр-Невская станицасында 1939-ншы йыл тувган. Ерли етийыллык мектебин тамамлаган соь,

ол Ново-Георгиевск авыл орта мектебинде окувын бардырады. 1956-ншы йыл Хасавюрт каласында трактористлер курсларын тамамлайды. Оннан соь оз кесписи бойынша куллык эткен. Яс оз эр борышын Совет Аьскеринин сырасында уш йыл ярым яваплы кепте ытти. Эр борышын толгырып, тувган ерине кайтады. Али Акатович колхоздын йибериуви мен бригадирлер школасында, колхозлар эм совхозлар ушин етекши кадрлардын техникумында окыйды эм заочно авыл хозяйстволык институтын тамамлайды.

Савлай яшавы бойынша ол аьдемлердин, ямагаттын, республикадын оньайлыгы ушин белсенли куллык этип келген. Кайсы куллыкты этсе де, агроном яде ОТФ эм МТФ етекшиси, трактор-ьзанлык бригаданын бригадир яде авыл советинин председатели аьрекетин юритсе де, Али Акатович оз ис аьрекетин яваплык, куллыксуьерлик пен карап келген.

Тыншаювда болса да, Али Менглимурзаев оз халкынын тарихи, маданияты ман терен кызыксынады, онын акында макалалар эм билдирувлер белсенли язып келеди.

2015-нши йылда «Александр-Невская станицасынын тарихи» деген китабинин иеси болады. Сол китеп онын тувган станицасынын яшавшыларына багысланган.

НЕ ЗАТ? КАЙДА? КАШАН?

Туьрли халklar санияты ман таныстылар

Бу йылдың навруз айынын 10-да Москва каласындагы Ногай яслар союзынын белсенли катнасувшылары Куьнтувар халklar саниятынын патшалык музейинде конакта болып кеттилер. Ол элимиздин бас каласында энъ уйкен маданият яркандырув орталыкларынын бириси болады. Онда куьнтувар цивилизация саниятынын амаллары коьрсетилгенлер. Музейде конакта болганлар Алыс эм Ювык Куьнтувар, баска болып, Орта Азиядын, Кавказ, Казахстан, Чукотка, Бурятия халкларынын маданиятын, куьнтувар дунясынын сыхырлыгы ман таныстылар, коьп кызыклы затларды коьрип ишки дунясын байыттылар. Музейдин тамла-

рында илинип, алыс оьмирлер акында хабарлайтаган суьвретлери, баска болып, куьнтувар халкларынын энъ аьвелги тукумларынын археологиялык казылмаларынын эстеликлери Ногай яслар союзынын белсенли катнасувшыларына тарих бетлерин акартып, коьп оьмирлер артка аькетти. Олар бек коьп кызыклы

затлар ман таныстылар.

Сойтип, ярасыклыкка ымтылган, тарихти суьйген ногай ясларымыз эм кызларымыз Куьнтувар халklar саниятынын патшалык музейинде конакта болувы ман куьнин бек кызыклы эм пайдалы озгардылар.

Г. НУРДИНОВА.

Суьврете: *музейден коьринис.*

Йогары коьнтилде ытти

Бу йылдың увыт айынын басында Нефтекумск районнын Коясыл авылында Ставрополь крайнын регионаллык ногай миллет-маданият автономиядын эсап беруьв конференциясы уйгынланып ытти.

Ййында Ставрополь крайнын миллет эм казачество ислери бойынша комитетинин ваькиллери, айтпага, Нефтекумск кала округынын аькимбасы Д.Сокурено, Нефтекумск кала округынын думасынын председатели П.Лиманов, Ставрополь крайнын регионаллык миллет-маданият автономия исполкомынын агзалары, Кочубей, Степновский районларынын, Минераловодский кала округынын деле-

гациялары, Нефтекумск кала округынын авыллар яшавшылары ортакшылык эттилер.

Конференция Коясыл авыл маданият уйинде художестволык самодеятелистинин яс катнасувшыларынын оьнерин коьрсетуьви мен басланды.

Ставрополь крайнын регионаллык ногай миллет-маданият автономия исполкомынын аьрекетинин тамамлары акында исполком председатели Б.Адженизов эсап берди. Ол ййылганларга ногай ямагат организациядын район, край бойынша маданият, спорт эм баска туьрли амалламаларда катнасувы акында, этилген ислери акында хабарлады.

Конференцияда Ставрополь крайында РФ Прези-

дентин сайлавын озгаруьва эм аьзирленуьвге сайлав комиссияларына демевлик этуьви акында сораьы да каралды.

Ставрополь крайнын регионаллык ногай миллет-маданият автономиядын исполкомынын агзасы З.Шерпеев Ставрополь крайнын баска районларыннан келген делегацияларга конференцияда ортакшылык эткенине разылыгын билдирди, ййылганлардын коьплеген сораьларына яваплады.

Конференциядын соьында Ставрополь крайнын регионаллык ногай миллет-маданият автономия исполкомынын келеектеги ис планы бир тавыста беркитилди.

Суьврете: *конференция юруьв мезгили.*

Информационное письмо

Управление Министерства юстиции Российской Федерации по Республике Дагестан (далее Управление) сообщает, что некоммерческие организации обязаны ежегодно не позднее 15 апреля года, следующего за отчетным, предоставлять отчетность в регистрирующий орган.

При составлении отчетности в отношении не коммерческих организаций необходимо учитывать Федеральный закон от 12.01.1996 № 7-ФЗ «О некоммерческих организациях» (далее - ФЗ «О некоммерческих организациях»), приказ Минюста России от 29.03.2010 № 72 «Об утверждении форм отчетности некоммерческих организаций».

В соответствии с пунктом 3 статьи 32 ФЗ «О некоммерческих организациях» некоммерческая организация предоставляет отчет «о персональном составе ее руководящих органов, а так же о расходовании денежных средств и об использовании иного имущества, в том числе полученных от международных и иностранных организаций, иностранных граждан и лиц без гражданства».

Однако указанное выше требование распространяется не на все некоммерческие организации. Так, согласно пункту 3.1 статьи 32 ФЗ «О некоммерческих организациях» некоммерческие организации, учредителями (участниками, членами) которых не являются иностранные граждане и (или) организации либо лица без гражданства, а так же не имевшие в течении года поступлений имущества и денежных средств от международных или иностранных организаций, иностранных граждан, лиц без гражданства, в случае если поступления имущества и денежных средств таких некоммерческих организаций в течении года составили до трех миллионов рублей, представля-

ют заявление, подтверждающее их соответствие указанному пункту, и информацию в произвольной форме о продолжении своей деятельности в сроки, которые определяются уполномоченным органом.

Согласно пункту 3.2 статьи 32 ФЗ «О некоммерческих организациях» некоммерческие организации, за исключением указанных в пункте 3.1 указанной статьи, обязаны ежегодно размещать в сети Интернет или предоставлять средствам массовой информации для опубликования отчет о своей деятельности в объеме сведений, предоставляемых в Управление.

Согласно статье 118 ГК Российской Федерации и пункту 2 статьи 7 ФЗ «О некоммерческих организациях» фонд обязан ежегодно публиковать отчеты об использовании своего имущества.

Обращаем Ваше внимание, что согласно пункту 10 статьи 32 Федерального закона от 12.01.1996 № 7-ФЗ «О некоммерческих организациях» неоднократное непредставление некоммерческой организацией в установленный срок сведений по формам ОН 0001, ОН0002, предусмотренных указанной статьей, является основанием для обращения уполномоченного органа или его территориального органа (Управление) в суд с заявлением о ликвидации данной некоммерческой организации.

При составлении отчетности в отношении общественных объединений необходимо учитывать Федеральный закон от 19.05.1995 № 82 «Об общественных объединениях» (далее - ФЗ «Об общественных объединениях»), приказ Минюста России от 29.03.2010 № 72 «Об утверждении форм отчетности некоммерческих организаций».

В соответствии с абзацем 4 части 1 статьи «Об общественных объединениях» общественные

организации представляют сведения о продолжении своей деятельности с указанием действительного места нахождения действующего руководящего органа, его названия и данных о руководителях общественного объединения в объеме сведений, включаемых в Единый государственный реестр юридических лиц.

Согласно абзацу 8 части 1 статьи 29 ФЗ «Об общественных объединениях» общественные организации представляют отчет «об объеме получаемых общественным объединением от международных и иностранных организаций, иностранных граждан и лиц без гражданства денежных средств и иного имущества, о целях их расходования или использования и об их фактическом расходовании или использовании» по форме ОН 0003.

Обращаем Ваше внимание, что согласно абзацу четвертому и пятому части 2 статьи 29 Федерального закона от 19.05.1995 № 82-ФЗ «Об общественных объединениях» непредставление общественным объединением в установленный срок сведений, предусмотренных абзацем восьмым части 1 статьи 29 Федерального закона от 19.05.1995 № 82-ФЗ «Об общественных объединениях», является основанием для обращения органа, принявшего решение о государственной регистрации общественного объединения (Управление), в суд с заявлением о признании данного объединения прекратившим свою деятельность в качестве юридического лица и об исключении его из Единого государственного реестра юридических лиц.

Следует отметить, что вне зависимости от организационно-правовой формы некоммерческой организации, деятельность которой основана в соответствии с Федеральным законом от 11.08.1995 № 2 135-ФЗ «О благо-

творительной деятельности и благотворительных организациях» согласно статье 19 данного закона, некоммерческие организации обязаны ежегодно представлять в Управление отчет, содержащий сведения о:

- финансово-хозяйственной деятельности, подтверждающие соблюдение требований данного закона по использованию имущества и расходованию средств благотворительной организации;
 - персональном составе высшего органа управления благотворительной организацией;
 - составе и содержании благотворительных программ благотворительной организации (перечень и описание указанных программ);
 - содержании и результатах деятельности благотворительной организации;
 - нарушениях требований указанного закона, выявленных в результате проверок, проведенных налоговыми органами, и принятых мерах по их устранению.
- По результатам контроля Управлением Министерства юстиции Российской Федерации по Республике Дагестан в соответствии с законодательством Российской Федерации могут быть приняты следующие меры:
- вынесено предупреждение;
 - внесено представление;
 - приостановлена деятельность общественной, религиозной организации;
 - возбуждено дело об административном правонарушении;
 - направлено в суд заявление о приостановлении деятельности общественного объединения в качестве юридического лица и об исключении его из единого государственного реестра юридических лиц;
 - направлено в суд заявление о приостановлении деятельности некоммерческой организации или ее ликвидации.

БИЛСЕНТЪИЗ, КЕРЕКЛИ

Ыхтыярларыньыз эм борышларыньыз

Парыз болган медициналык страховой полиспен байланыслы болган ыхтыярларыньыз бан эм борышларыньыз бан таныстырмага суйемен.

Парыз болган медициналык страхование полиси бизге кайда да тегин эмленмеге амал беретатан шайытлама. Сога коьре полисинъизди буюклемей, заяламай, ийги кепте сакланъыз. Йолавышыксанъыз полисинъиз янынъызда болсын.

Бизди медициналык яктан ким страховать этеди?

Ислемейтаганларды бизим республикалык оькметимиз страховать этеди. Ислеятаганларды оькмет организациялар эм учреждениелер, предпринимательлер страховать этедилер.

Ислемейтаганлар полис алаяк болса, мунадай документлер азырлемеге тийислилер: пенсионерлер, сакатлар – пенсияда экени акында документ, ислемейтаганлар – ислейтаганлардынъ эм ислемейтаганлардынъ эсабын юритетаган организациядан справка, кесек заманга ислемейтаганлар куллыктан тайганы азылган ис книжкасы, балалар эм 14 асына толмаганлар – тувганы акында шайытлама эм атасынынъ яде анасынынъ паспорты, студентлер – студент экени акында билет.

Страховой медициналык полис кашан кайтарып бериледи страховой

компанияга:

- ислейтаган еринънен куллыктан тайган болсанъ;

- республикамызды таслап, баска ерге коьшкен болсанъ.

Не заман страховой полис авыстырылады:

- тукымынъды, атынъды, атанънынъ атын авыстырган болсанъ;

- полисти йойыткан болсанъ;

- осал саклавдан тура, полисти кулланмага ярамайтаган болса;

-яшамага республикадынъ ишинде бир районнан баска районга коьшкен болсанъ;

- яныы куллыкка туьскен яде куллыктан тайган болсанъ.

Медициналык полиспен сиз поликлиникада болсын, эмлев уйде болсын эмленуьвди тегин аласыз.

Эмленуьв уьшин врачты яде эмлев уьйин сайламага сизинъ ыхтыярыньыз бар. Эгер эмленуьв уьшин баска ерлерге бармага суйьсенъиз, ерли врачлар ман маслагат этинъыз.

Бизим района эки медициналык страховой компания ислейди: «МАКС-М» эм «ВТБ». Олар экеви де орталык больницадынъ администрациялык меканында ерлескен.

А. АРСЛАНОВ,
врач-эксперт, медицина илимлерининъ кандидаты, ДР ат казанган врачы.

Уважаемый потребитель!

Для ПАО «Дагестанская энергосбытовая компания» приоритетной задачей является обеспечение потребителей качественной услугой по электроснабжению. В связи с чем руководство Общества выражает готовность предоставить в полном объеме исчерпывающую информацию по всем возникающим вопросам начисления и качества поставляемой электроэнергии.

ПАО «Дагестанская энергосбытовая компания» является единственным гарантирующим поставщиком электроэнергии в регионе – осуществляет покупку и сбыт электрической энергии потребителям в необходимых для них объемах, а также сбор денежных средств за потребленную электроэнергию.

В соответствии с договором, транспортировка электроэнергии, выставление оьемов потребленной электроэнергии потребителям обеспечивается АО «Дагестанская сетевая компания». Потребитель, в свою очередь, оплачивает в кассы ПАО «ДЭСК» либо используя иной способ оплаты согласно данным, предоставленным сетевой компанией.

Отмечаем, что согласно законодательству, потребители обязаны своевременно вносить плату за все коммунальные услуги, включая электроэнергию. При накоплении задолжен-

ности за 2 месяца, в том числе за неуплату услуг, которые являются обязательными при поставке энергии, энергосбытовая компания может частично ограничить потребление электричества. Если недобросовестный гражданин сформирует задолженность в 3 месяца, то энергосбытовая компания вправе обратиться в сетевую организацию с просьбой об отключении электричества у конкретного потребителя. Должник заранее предупреждается о принимаемых в отношении него санкциях. В случае непогашения задолженности исполнитель вправе ограничить или приостановить подачу электроэнергии. Электричество будет отключено на следующие сутки после того дня, когда надлежало произвести оплату.

Потребитель несет установленную законодательством Российской Федерации гражданско-правовую ответственность за невнесение или несвоевременное внесение платы за коммунальные услуги. Потребители, несвоеременно и (или) неполностью внесшие плату за коммунальные услуги, обязаны уплатить исполнителю пени в размере, установленном частью 14 статьи 155 Жилищного кодекса Российской Федерации.

Кроме того, необходимо отметить, что потребитель, отключенный от электричества, должен не только погасить имеющую-

Управляющий директор ПАО «ДЭСК»

Гитинов М.Ш.

ся задолженность, но и несет дополнительные расходы в виде внесения платы за отключение и последующее подключение электро-снабжения. Размер компенсации понесённых инициатором введения ограничения расходов, не должен превышать: для физических лиц - 1000 рублей, для юридических лиц - 10000 рублен.

Напоминаем также, что за самовольное подключение к электрическим сетям предусматривается административная ответственность в виде штрафа: для физических лиц - от 10 до 15 тысяч рублей, должностных лиц - от 10 до 100 тысяч рублей, юридических лиц - от 100 до 200 тысяч рублей.

В связи с этим просим наших абонентов

своевременно и в полном объеме вносить плату за потребленное электричество.

Центральный пункт обслуживания потребителей в г. Махачкале находится по адресу ул. Радищева, 4. Кроме того, оплатить за электроэнергию вы можете в любом отделении «Почты России», банкоматах и терминалах «Сбербанка», собственных кассах ПАО «ДЭСК», через кассы ООО «РПЦ-Центр» (региональный платежно-расчетный центр), ООО «Юрэнергоконсалт», ГАУ РД «МФЦ», ООО «МПЦ» (межрегиональный платежный центр), терминалы ООО «Интегра-софт», а также используя мобильные приложения «Личный кабинет» для платформ Adroid в Google Play и iOS в Apple Store.

По всем вопросам, касающихся качества обслуживания потребителя и напряжения в сети, начислениях, а также по иным вопросам, просим обращаться в ПАО «ДЭСК». Специалисты энергосбытовой компании совместно с АО «Дагестанская сетевая компания» примут все необходимые меры для решения обозначенной проблемы.

Все обращения потребителей без исключения будут рассмотрены и разрешены в установленные действующим законодательством сроки.

КЦСОН БОЪЛИГИ

Эс эм сый эткенлерге разылык

Хатын-кызлардынъ байрамына багысланып, Ногай райондагы КЦСОН ГБУ-дынъ уй аылинде социаллык буйымлар ман канагатлав боълиги мен уйгынланган кешликке, боъликте буйымлар алувышы хатынлар ман бирге мени де шакырдылар. Кешлик Терекли-Мектеб авылынынъ орталыгында орынласкан «Рандеву» кафесинде обьтти. Байрамга багысланган

шара бек йылы аьлде озды, биз бек аьрув тыншайдык, танысларымызды коьрдик, хабарладык, бийидик, бизге каратылган коьп йылы соьзлер эситтик, коьнъилимиз коьтерилди. Сосындай ийги шарады уйгынлавшыларга, уй аылинде социаллык буйымлар ман канагатлав боълигининъ етекшиси Альфира Эсенбаевага, бас деп КЦСОН боълигининъ етекшиси Гульфия

ра Капитуллаевага мен ак юректен разылыгымды билдиремен. Тийисли тыншаювдагы кыскайкыларга эс, сый эткенине уйкен савбол айтаман эм келеекте де сосындай ийги исин бардыраягына шекленмеймен. КЦСОН етекшиси Г.Капитуллаевага эм баъри онынъ куллыкшыларына ден савлык эм уьстинликлер йорайман.

Гульшаар ШАНДАКОВА.

СПОРТ

Ийги ойын коьрсеттилер

Янъыларда Ставрополь крайынынъ Нефтекум районунынъ Каясула авылында Уллы Аталык согысынынъ ветераны И.А.Коровиннинъ эстелигине багысланып, шатраш бойынша турнир озгарылды. Турнирде Ногай районунынъ Бораншы авылыннан сырасында Изамутдин Шамсудинов, Рашидхан Зарболганов эм Арслан Елакаев болган команда ортакшылык этти. Баъриси 6 команда катна-

лер мен савгаландылар. Байыр бириншилик уьшин диплом, кубок эм медаль.

Мактав сизге, Ногай районунынъ яслары!

Т. ЕЛАКАЕВ, тренер.

Суьвретте: биринши орын уьшин А.Елакаевке берилген кубок.

МАДАНИЯТ ЯШАВЫННАН

Уйкен суьйиниш пен йолыктылар

Янъыларда оьзлерининъ аьлмет концерт программасы ман патшалык «Айланай» биюв ансамбли Южно-Сухокумск каласында конакта болып келди. Ол ногай миллетли халктынъ йырларын, биювлерин каравшыларга йогары дережеде коьрсетип болды. «Айланай» ансамблининъ, ногай халкынынъ оьктемлигининъ етекшиси Мурат Ваисовтынъ «Караногай» деген йырын уйкен карскагув ман йолыктылар. Солай ок ййыылганларга оьзлерининъ ярасык ногай йырларын концерт юритувьшиси Гульфия Кокоева эм анъ яктан етекшиси Артур Межитов та йырлап эситтирдилер.

Концерт йогары дережеде обьтти. Ййыылган каравшылар да, концерт программасын берген артистлер де разы болып кайттылар. Бизим «Айланай» ансамблимизди Южно-Сухокумск каласынынъ яшавшылары йылы йолыктылар.

Н. ХАЛИЛОВА.

Терекли-Мектеб авыл яшавшысы
Мадина Зейнадулаевна Узаировага

28-нши мартта 30 яска толганы ман

Бай емисли бав болсын

Кишкей ясыл теректен.

Сени буьгуьн тувган куьн мен

Кутлаймыз ак юректен.

Хайырыз ман мерекенъ,

Аьли де олар коьп болсын.

Баъри ийги ниетинъ

Буьгуьн-сенинъ оьр толсын!

Кутлавшылар: анасы Емисхан, аданасы Сайдулла, абалары Айна, Уля, еньгеси Асель, езделері Муратбек, Джамал, абайы Бриллиант.

Терекли-Мектеб авыл яшавшысы
Малика Сайдуллаевна Узаировага

1-нши апрельде 4 яска толаягы ман

Ярык язлык шагында
Малика бизим тувьтты.
Буьгуьн болса кызымыз
Доьрт ясына толыпты.
Алдыдагы йолларынъ
Тек куваныш аькелсин.
Юрген йолга, кызымыз,
Куьн шувагы тоьселсин.

Кутлавшылар: тетеси Емисхан, абалары Айна, Уля, Мадина.

ЭС ЭТИНЪИЗ

Телефонга билдируьв келеди

Дагестанда алдав йосыкты кулланувдынъ аркасында кыскайкы 17 мынъ маьнетиннен айырылган. Сондай зат болаяктынъ алдында бас деп телефонга банктынъ билдируьвлер келетаган официальный номериннен СМС келеди. Сонда код эм эсаптан алынатаган сумма билдирилед. Соннан сонъ алданаьк аьдемнинъ номерине алдавшы занъ согады.

– Аьдем, учреждениединъ кавыфсызлык службасынынъ специалисти болып, банктагы четтан алдавшылар акша урламага онъланганлар деп билдирип, эм акшады йоймас уьшин, клиент оьзининъ кодын эм «отмена

перевода» деп язып, СМС йибере меге керек деп билдиреди, деп айттылар Дагестан Республикасында РФ Иш ислер министерствосында.

Аьдем алган кодты эм айтылган язувды йибереди эм сол саьатлей ок акшасыннан айырылады. Полицейскийлер билдиргенлей, банктынъ куллыкшылары да билдируьвлерден кодты сорамага болмайдылар. Оны тек клиент оьзи билмеге болады. Ама Каспийсктинъ яшавшысы сол маслагатларды тынъламаган эм 17 мынъ маьнеттен артык акшасыннан айырылган.

Алдавшыларды полицейскийлер излейдилер.

Сведения о численности муниципальных служащих администрации по МО СП «село Кумли» Ногайского района РД с указанием фактических затрат на их содержание за 1-й квартал 2018 г.

	Наименование должностей	кол-во шт. ед.	за 1 мес	за 1-й квартал 2018 г.
1	Глава поселения	1	22048	66 144
2	Зам. (секретарь) МО СП «село Кумли»	1	19177	57531
	Итого:	2	41225	123675

Глава администрации МО СП «село Кумли» С.М. Елманбетова.

Зыяншы конъыз

Россияда, Кара тенъиз яга бетлеринде авыл хозяйство культуралардынъ кавыфлы зыяншысы – мрамор конъыз шыкканын Россельхознадзордынъ ДР бойынша управлениеси билдиреди. Ол емис, бахша, елек, юзим культураларды эм тагы да коьплеген баскаларды заялайды: баъриси оьсимликлердинъ 300 кеби. Ясылшалардынъ ишиннен конъыз помидорларды, огурцелерди, бурышларды съеде. Солай ок аьжибийдайды да заялайды. Конъыз ясылшаларды, емислерди заялаганнан баска болып, оларды яман ийисленди-

реди.

Конъыз Кубыла-Куьнтувар Азия эллериннен, сонынъ ишинде Китай, Япония, Сырт эм Кубыла Кореялар, Тайвань, Вьетнам болып келедилер.

Мрамор конъыздынъ кеплери Сочи калада 2014-нши йыл коьринип басланган. Олар бизге цитрусовыйлар ман, хурма ман, фейхоа ман келедилер. Аьдемлерге мрамор конъыз кавыфлы тувыл.

Мрамор конъыз йьлувлукты съуетаган янувар. Ол 20-25 градусларда яшамага съеде. Дагестаннынъ туьзликлери мрамор конъызга оьспеге келисетаган ер, неге десе онда юзим, емислер, ясылшалар, бахша культуралар оьстириледилер.

Эгер оьз еринъизде мрамор конъызды коьрсенъиз, Россельхознадзордынъ ДР бойынша управлениесине тоьмендеги телефон ман билдиринъиз: 8(8722)780304.

«Шоьл тавысы» республикалык газетасынынъ редакциясы Шарапудин Иниговка

ян косагы

топырак болганы ман байланыста каты кайгырувын билдиреди, ога эм кардаш-тувганларына бассавлык йорайды.

С.Капаев атындагы Калинин авыл орта школасы ман Арсен Тимурович Исмаиловтынъ атына берилген 05 А 50049119 номерли аттестат куьшиннен тайган деп эсапламак.

«ШОЬЛ ТАВЫСЫ» (ГОЛОС СТЕПИ)

(+6)

ТОКТАСТЫРУВШЫ:
Дагестан Республикасынынъ Баспа эм информация министрствосы.

Бас редактор
КОЖАЕВА Э.Ю.

Дагестан Республикасы бойынша Байланыс информациялык технологиялар эм коьлем коммуникациялар тармагында тергев салув бойынша Федераллык служба управленисинде регистрацияланган.

Регистрациялык номери ПИ №ТУ 05-00359 (12 декабрь 2016 й.)

Колязбаларга рецензия берилмейди. Олар кери ызына кайтарылмайдылар. Авторлар ой токтастары редакциядыкы ман келиспеске боладылар. Авторлар язылмалары уьшин яваплылар. ДР-нынъ Баспа эм коьлемлик коммуникациялар бойынша комитети.

Баспалавга кол басылуьв заманы – 17 саьатте. Баспалавга кол басылган – 16 саьатте.

Адрес редакции и издателя:
368850, Республика Дагестан, Ногайский район, с.Терекли-Мектеб, ул.К.Маркса, 49
Газета «Голос степи».
Электронный адрес: sholtavisi@mail.ru

Официальный сайт газеты (www.golos-stepi.ru)

Телефоны:
Общий отдел – 21-4-71
Индекс – 51365

Газета выходит 52 раза в году.
Тираж – 3000 экз.
Цена – 5 рублей.
Реклама и объявления публикуются по договорным ценам.

Газета отпечатана в типографии ГАУ РД «ИД «Дагестан» по адресу: 367018, ДР, г.Махачкала, Проспект Петра 1, 61.